

H.C. Andersens fortælling fra Sejs Hede.

Af: Stig Andersen

Fem gange besøgte H.C. Andersen Silkeborg. I den forbindelse blev han inspireret af den smukke natur. Det ses bl.a. i fortællingen "Ib og Lille Christine", hvor en del af handlingen foregår på Sejs Hede.

Fortællingen er skrevet under H.C. Andersens besøg i Silkeborg i 1853. I et brev dateret 31.8.1853 til forlagsboghandler Carl B. Lorck skriver han: *"Naturen har vel her en skønhed, en storhed, som i høj grad tiltaler mig, men sindet kan ikke løfte sig; jeg får heller ikke stort bestilt, en lille fortælling har jeg skrevet, den er ikke ilde, men der er ikke solstråle deri, thi jeg har selv ingen."*

H.C. Andersen vandrede ofte omkring i naturen på egen hånd - ikke mindst i 1853, hvor han gennem længere tid opholdt sig i Jylland, fordi der i København var udbrudt kolera-epidemi. Sidstnævnte var måske årsagen til hans åbenbart nedtrykte sindstemning.

På turene, som bl.a. gik mod øst langs Gudenåen via Hattenæs og Næge, mødte han mennesker – præmadrager og tatere – og kunne nyde ensomheden og naturen. I 1853 skriver han i et brev til B.S. Ingemann: *"Få steder i Danmark tiltaler mig som egnen om Silkeborg. Denne skov-ensomhed, disse stille skovsøer, disse mægtige lynghøjder giver det hele en forunderlig gribende storhed"*. Også i sangen "Jylland mellem tvende have" beskrives Silkeborg-egnen direkte i strofen "Højland med skov-ensomhed" samt formuleringer som "ørknens luftsyn" og lyngen som et "pragtfuldt tæppe".

H.C. Andersen indleder fortællingen om Ib og lille Christine med disse ord:

"Nær ved Gudenå, inde i Silkeborgs skove, løfter sig en landryg som en stor vold, der kaldes "Åsen" og under den mod vest lå, ja der ligger endnu, et lille bondehus med magre jorder. Sandet skinner igennem den tynde rug- og bygager".

En "ås" er den geologiske betegnelse for en aflang bakke, som er dannet i istiden af smeltevandsaflejringer i en tunneldal. Åsen, som H.C. Andersen her omtaler, ligger i Gudenådalen syd for Svejbæk-snævringen. Højdepunktet besøgte han flere gange, og det kan stadig bestiges – følg blot skiltningen mod "H.C. Andersens Bæk" fra P-pladsen ved Svejbækvej.

Det fremgår tydeligt af H.C. Andersens tekst, at han har et godt kendskab både til det nævnte område syd for søen og til livet på Sejs Hede, til træskomagere og til de pramdragere, der stod for transporten af varer på Gudenåen.

Det lille bondehus mod vest, som H.C. Andersen omtaler i indledningen, ligger efter beskrivelsen syd for Julsø. Det er drengen Ibs hjem, hvor hans far, Jeppe-Jæns, har et lille husmandssted. Han er om vinteren en flittig træskomand.

Ib snitter små træsko til pigen Christine. H.C. Andersen skriver om hende:

"...hun er så fin og yndig så ingen ville tro, at hun var fra lyngtørvshuset på Sejs Hede".

Cristines far er pramdrager, men *"ingen havde han, der kunne tage vare på lille Christine, der var et år yngre end Ib, og så var hun næsten altid hos ham, på prammen, mellem lyngen og tyttebærbuskene. Skulle han endelig op til Randers – ja, så kom Christine over til Jæppe-Jens.*

De to børn har stor glæde af hinanden, *"de legede og gravede og gik op på åsen og ind i skoven"*.

*Ib og lille Christine på Sejs Hede.
Illustration fra 1855.*

Ib bliver inviteret over til Sejs Hede og med på prammen til Silkeborg, hvor der bliver købt et stort knippe ål og en slagtet gris. På et tidspunkt går Cristines far i land. Han formaner børnene om at blive på prammen. Men de taber grisen i vandet, går i land og ind i skoven, hvor de farer vild. Vi hører om deres møde med taterkvinden, som forærer dem nogle lykkenødder. En skovløber finder dem og fører dem hjem.

Senere kommer Christine ud at tjene på en kro på Herning-egnen. Da hun kommer på besøg hos Ib er hun klædt som en fin dame. *"De gik arm i arm op på åsen og så udover Gudenå til Sejs Hede med de store lyngbakker. Ib spørger, om de skal være kærester "Jeg stoler på dig, Ib!" sagde Christine, "og jeg tror, at jeg holder af dig! Men lad mig sove på det!"*

Sorgen rammer Ib, da han efterfølgende erfarer, at Christine er forelsket i sønnen på kroen og flytter med ham til København.

Mange år senere går Ib en forårsdag og pløjer, da en stor armring af guld dukker op af jorden. Herredsfogeden bliver underrettet, og Ib drager til København for at hæve sin findeløn. Her møder han på gaden en lille fattig pige. I gadelyset ser han lille Christine, ganske som han husker hende fra Sejs Hede. Ib går med pigen ind i det fattige hus, op i et kammer under taget, hvor den lille, fattige piges mor ligger syg i sin seng.

Da Ib løfter den syges hoved, opdager han, at det er Christine fra Sejs Hede! Hun er dødssyg, og eventyret slutter med, at Christines datter følger med Ib hjem til Sejs Hede og vokser op i velstand med Ib som både hendes far og mor.

Fortællingen udkom første gang 30. april 1855 i samlingen ”Historier”. I samlingen var der 23 andre fortællinger og eventyr, bl.a. ”Klods Hans”. H.C. Andersens beskrivelser var med til at udbrede kendskabet til Sejs Hede og den smukke natur omkring Silkeborg.

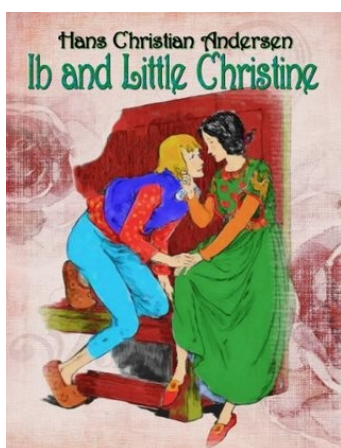
Der er naturligvis tale om fiktive personer, men hvorfra har H.C. Andersen sit kendskab til leveforholdene på heden? Ja, den kyndige lokalhistoriker Vagn Lihn Kristensen skriver i ”Syn for Sogn 2005” (side 22), at hans viden kan stamme fra et konkret besøg på Sejs Hede:

Jens' egenhændigt skårne træsko

De små træsko på fotografiet er udskåret af Vagn Lihn Kristensens oldefar, Jens Christiansen, der var født i 1841 på Sejs Hede. Jens' far var både træskomand og pramdrager ved Gudenåen, og familien boede dengang i den første del af Sejs – omkring nuværende Ålykkevej. Jens har været 9 år, da H.C. Andersen første gang besøgte området i 1850. Dengang var der på Sejs Hede 10 huse med 7 familier. Jens' far var træskomand og i henhold til folketællingen den eneste pramdrager. Så det virker ikke usandsynligt, at det er her H.C. Andersen har fået idéen til person-galleriet.

”Ib og lille Christine” er ikke H.C. Andersens mest kendte fortælling, så derfor tror mange, at teksten mest har haft lokal interesse. Det er dog langt fra tilfældet.

Forsiden til Ib og lille Christine på engelsk

Fortællingen er oversat til flere sprog, og den er blevet opført som opera, bl.a. på Prince of Wales Theatre i London i år 1900 og samme år på Broadway i New York. Mest kendt er operaudgaven skrevet af Basil Hood med musik af italieneren Franco Leoni. Den danske komponist August Enna

skrev også en opera, som blev opført på Dagmar-teatret i København i 1902. I 1936 blev den genopført i Silkeborg med transmission i Statsradiofonien (Danmarks Radio).

Ved H.C. Andersens 200 års fødselsdag i 2005 blev der igen sat fokus på ”Ib og lille Christine”.

Skuespilleren Jens Okking indtalte hele fortællingen (kan findes på YouTube). Den kongelige Porcelænsfabrik fremstillede en platte med motiv fra fortællingen, og der blev præget en mønt med H.C. Andersen på den ene side og Ib og lille Christine på den anden.

Omslag til CD

Ib og Christine-platte

Ib og Christine-mønt

Samme år blev ”Ib og lille Christine” opført som musical på Sejs Skole, hvor omkring 200 børn deltog i projektet. Der var tre forestillinger, som blev overværet af 1500 mennesker. Alle fra børnehavebørn til pensionister var begejstrede. Det var første gang fortællingen blev sat i scene som musical. Den er skrevet og komponeret af Jette Dammeyer, Niels Jepsen og Marianne Hovgaard.

Søndag den 13. november 2022 kan der igen stiftes bekendtskab med ”Ib og lille Christine” i Sejs-Svejbæk. Her bliver sangene fra musicalen sunget af solisterne fra 2005, og der vil blive fortalt om H.C. Andersen og hans fortælling ved Sejs-Svejbæk Lokalhistoriske Forenings arrangement i Multihuset.

Christine-prisen:

Sejs-Svejbæk Borgerforening uddeler årligt Christine-prisen. Den har fået navn efter Christine i H.C. Andersens fortælling og gives – efter afstemning blandt borgerne i Sejs-Svejbæk – som en påskønnelse til lokale personer eller foreninger, der har ydet et fortjenstfuldt arbejde i deres fritid. Prisen blev i 2021 tildelt Sejs-Svejbæk Lokalhistoriske Forening.

Hele fortællingen om ”Ib og lille Christine” kan bl.a. læses her på hjemmesiden. Se under ”Historiske fortællinger”.